

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

YAVUZ SULTAN SELİM'İN TAHTA ÇIKIŞINDA MALKOÇOĞULLARININ ROLÜ¹

Filiz TAPAN²

Öz

Yavuz Sultan Selim olarak anılan I. Selim, kısa sürede kazandığı büyük başarılar ile Osmanlı Tarihi araştırmalarında ilgi duyulan bir padişah olmuştur. Onun başarılarının şehzadelik yıllarında edindiği tecrübelerle doğrudan bir bağı olmasının dışında cesaretli, atak ve kararlı siyaset anlayışının da bir sonucu olduğu söylenebilir. Nitekim “Yavuz” lakabı bu özelliklerinden dolayı I. Selim ile bütünleşmiş bir nitelendirme. Menkıbeler ve hikayeler ile anlatılan hayatı ve siyasi/askeri faaliyetleri konusunda pek çok araştırma yapılmıştır. Yavuz Sultan Selim'in padişah olarak kazandığı başarılar dışında şehzadelik yıllarındaki faaliyetleri de dikkat çekicidir. Bilindiği üzere Trabzon sancak beyi olarak görev yapmıştır. Uzun yıllar bu görevi yürütmüş, Gürcü Prenslere karşı mücadelesi ve Şah İsmail'e yönelik politikaları ile adından söz ettirmiştir. Şehzade Ahmed'e karşı giriştiği taht mücadelesi ise Osmanlı Tarihi'nin en ilginç ve en çetin taht kavgalarından biridir. İki şehzade arasındaki mücadeleyi ilginç kılan noktalardan birisi bu sırada II. Bayezid'in halen tahtta olması ve diğeri de mücadelenin taraflarının oynadığı belirleyici roldür. Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkışı ile ilgili çalışmalar mevcut olup daha çok Sultan Bayezid ve şehzadeleri merkeze alan bir anlayış ile kaleme alınmışlardır. Olayın tarafları ile ilgili müstakil çalışmalar mevcut değildir. İki şehzadenin taht kavgasına taraf olanların konu çerçevesinde oynadıkları rol açıklanmaya muhtaçtır. Bu makalede Şehzade Selim ile Şehzade Ahmed arasında yaşanan taht kavgasında, taraflardan biri olan Malkoçoğulları'nın üstlendiği rol tespit edilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Başkanlık Arşivi'nde bulunan ve Topkapı Sarayı'ndan intikal eden evrak arasında yer alan mektuplar, bu makalenin kaynakları olarak öne çıkmaktadır. Her iki şehzadenin yazdığı mektuplar incelenecek ve analiz edilecektir. Tespit edilen bulgular araştırmanın sonucuna yazılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yavuz Sultan Selim, Malkoçoğlu, Taht Kavgası, Uç Beyi

THE ROLE OF THE MALKOÇOĞULLARI IN THE ACCESSION OF THE YAVUZ SULTAN SELİM TO THE THRONE

Abstract

I.Selim who called Yavuz Sultan Selim is one of the sultan that interested with his great achievements in a short time, in Ottoman History researches. His achievements are conclusion of his brave, attack and decisive understanding of politics, except his experience in the principedom years. Thus the appellation “Yavuz” is integrated characterization with I. Selim. There alot of researches about his life and political/military activities which described Legends and stories. As known he did sanjak beyi of Trabzon for a long time. He carry out the task for a long time, known struggle against the for Georgian Principality and the policies to Shah Ismail. The struggle fort he throne against the Shehzade Ahmed is the most interesting and toughest throne fight in Ottoman History. One of the points that makes the struggle between the two shehzades intersting is, at this time II. Bayezid still on the throne and the other is the decisive role played by the parties to the struggle. There are studies on the accession of Yavuz Sultan Selim to the throne. There are studies on the accession of Yavuz Sultan Selim to the throne, they have been written with an

¹ Bu makale Prof.Dr. Mustafa Alkan danışmanlığında, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde çalışılan, Merkez ve Uç Arasında Bir Akıncı Ailesi: Malkoçoğulları (XV. ve XVI. Yüzyıllar) başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğretim Görevlisi, Düzce Üniversitesi, Rektörlük, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü. E-posta: filiztapan@duzce.edu.tr, orcid no: 0000-0002-9365-6898

Bu Yayına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Tapan, F. (2021). Yavuz Sultan Selim'in Tahta Çıkışında Malkoçoğullarının Rolü. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 321-331.

understanding that focus mostly on sultan Bayezid and the shehzades. There are no independent studies on the parties to the event. The role played by the parties to the throne fight of the two shehzades within the framework of the subject needs to be explained. In this article, the role of Malkoçoğulları, one of the parties, in the fight for the throne between Şehzade Selim and Şehzade Ahmed will be determined and tried to be explained. In this article, the documents in the Presidency Archive of the party, which were transferred from Topkapı Palace and the letters among these documents, stand out as the sources of this article. The letters written by both shehzades will be examined and analyzed. The findings will be written in the conclusion of the research.

Key Words: Yavuz Sultan Selim, Malkoçoğlu, Fight For the Throne, Uc Beyi

1. Giriş

Tahtta kaldığı kısa süre içerisinde elde ettiği önemli başarıları ile dikkat çeken Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkış mücadelesini konu alan araştırmalar mevcuttur (Uluçay, 1954, 1956; Ercan, 2002; Emecen, 2009, Söylemez, 2012; Sak, 2017; Solak ve Kutboğan, 2020). Bu konu Yavuz Sultan Selim'in hayatını ele alan kitaplarda bir bölüm ya da bir başlık olarak yer almışken, ansiklopedi maddelerinde satır aralarında kalmıştır. Bazı araştırmacılar ise konuyu müstakil olarak ele alan makaleler kaleme almıştır. Fakat Şehzade Selim ve Şehzade Ahmed arasındaki mücadelenin tarafları ile ilgili müstakil değerlendirmeler yapılmamıştır. Çağatay Uluçay; bu konuyu bir dizi makale şeklinde incelemiştir. İlk makalesinde Sultan Bayezid'in karakterinden, Şah İsmail tehlikesinden, ki bunu "kızılbaş tehlikesi" olarak ifade etmiştir, bahsettikten sonra şehzadeler arasındaki mücadeleyi ve Şah Kulu İsyanını konu almıştır. İkinci makalesinde daha çok Şehzade Ahmed'i merkeze alan bir yol izleyerek çalışmasını kaleme almıştır. Son makalede ise şehzadelerin bertaraf edilmesi sürecinden bahsetmektedir. Yavuz Sultan Selim hakkında yapılan dikkat çeken çalışmalardan biri Selahattin Tansel'e diğeri de Feridun Emecen'e aittir. Tansel, "Yavuz Sultan Selim" adını taşıyan kitabını dönemin arşiv kaynaklarını ve belgelerini kullanarak yazmıştır (Tansel, 1969). Dönemin siyasi olaylarını anlatan bir kitaptır. Emecen'in yazdığı kitap Tansel'in kitabı ile aynı adı taşımakla birlikte dönemin menkıbevî kaynaklarından olan "selimnâmeleri" kullanması ile ön plana çıkmıştır (Emecen, 2010).

Şehzade Selim, babasının Amasya sancak beyliği sırasında, bir rivayete göre Hicri 872/ Miladi 1467-68 yılında ya da daha muhtemel olarak görülen Hicri 875/Miladi 1470 yılında doğdu (Emecen, 2010; İdris-i Bitlisi, 2001; Hoca Sadettin; 1280; Evliya Çelebi, 2006). İbn Kemal Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'a çağırıldığı torunlarına olan ilgisinden bahsederken Selim'i de zikreder. Babası II. Bayezid'in tahta çıkışı sırasında İstanbul'a gelip gelmediği hakkında bir kanıya varmak zordur. Nitekim çalışmanın kaynakları bağlamında böyle bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat Bayezid'in kardeşi Şehzade Cem ile olan mücadelesi düşünüldüğünde Amasya'da kaldığı da söylenebilir. Kendisinin bilinen ilk görevi Trabzon sancak beyliğidir. Şah Kulu İsyanı sırasında babasına gönderdiği mektupta yirmi beş yıldır sancak tasarruf ettiğinden bahsetmektedir. Hicri 916 yılına ait bu belgeden hareketle kendisinin Hicri 892 yılından itibaren Trabzon sancağını tasarruf ettiği söylenebilir (TS.MA.e, 6815; Uluçay, 1954; Emecen, 2010).

Trabzon sancak beyliği yapan Şehzade Selim, bu süreçte yönetim tecrübesi kazandı. Hatta "Yavuz" olarak anılmasında Trabzon sancağında elde ettiği başarılarının etkili olduğu takdir edilebilir. Trabzon sancakbeyi olduğu sırada Gürcü prenslikler ve Şah İsmail tehlikesi ile ilgili aktif bir siyaset izledi. 1508-1509 yılında Gürcüler üzerine yaptığı seferde başarı kazandı. Sultan Bayezid ise doğuda, aktif bir siyaseti düşmanların çoğaltılması olarak görüyordu ve bu noktada oğlundan farklı bir politika benimsiyordu. Sultan, oğlunun başarılarını takdir etse de "teksir-i a'dâya rızâmız yokdur" diyerek düşmanların çoğalmasından duyduğu endişeyi de dile getirmekteydi (Emecen, 2009; Keskin, 1998). Sultanın endişesine rağmen Şehzade Selim özellikle Şah İsmail üzerinde dikkatini yoğunlaştırdı. Sınırlardaki kalelerin tamir edilerek güçlendirilmesi ve kıyı emniyetinin sağlanabilmesi için gemi ihtiyacının elzem olduğunu vurgulayan bir mektup gönderdi. Şehzade

Selim'im Şah İsmail ile ilgili merkeze gönderdiği raporlar sonunda, II. Bayezid kendisine bir hüküm göndererek durumun daha ayrıntılı rapor edilmesini istedi. Bunun için de bölgeyi bilen kişilerin bölgeye gönderilmesini ve ayrıntılı haberlerin derhal İstanbul'a gönderilmesini hükmediyordu ve Şah İsmail'e karşı sert önlemler alınması emredildi (Emecen ve Şahin, 1994). Bu bağlamda Trabzon sancağının güney sınırlarında askerî harekât gerçekleştirildi. İspir ve Bayburt'ta Osmanlı hakimiyeti sağlanarak Erzurum'a kadar olan bölgede devletin güvenliğini sağlamaya çalışan Şehzade Selim, bölgedeki Akkoyunlu beylerini de yanına çekti. Sadece Akkoyunlu beylerini değil, Şah İsmail'in baskısından kaçan Sunnî halkı Trabzon sancağına yerleştirerek ve onlara tımar tevcih ederek Şah İsmail ile olan mücadelesinde gücünü arttırdı (Kızıoğlu, 1993; Emecen, 2010). Erzincan üzerinden Şah İsmail üzerinde baskı kurmaya çalıştı. 1505'te İstanbul'a gelen Safevi Devleti'nin elçisi Ahmed Bey (Atatürk Kitaplığı, MC_YZ_O71, v.68), muhtemelen bu baskı sonucu Şah'ının ona verdiği görevle, dostluk talebini bildirmekteydi. Gerçekleşen görüşmede Şehzade Selim'in Şah İsmail'e karşı faaliyetlerinden duyulan rahatsızlığın dile getirilmiş olması da mümkündür.

2. Şehzade Selim'in Taht Mücadelesi

Trabzon sancak beyi olarak izlediği aktif siyaset ile dikkat çeken Şehzade Selim, babasının otoritesinin giderek zayıfladığı kanısındadır. Memleket içindeki huzursuzluğun giderilmesi ve fesadın bastırılması için sadrazama arz göndermiştir (TS.MA.e, 858/67). Nitekim II. Bayezid döneminde Memlûkler karşısında üst üste alınan yenilgiler ve Şah Kulu İsyanı, Osmanlı Devleti'nin en sıcak problemlerindendi ve bir başarısızlık olarak algılandı (1486-1491). Anadolu'ya yönelik faaliyetleri ile ortaya çıkan Şah İsmail tehlikesinin de II. Bayezid'in otoritesi üzerinde olumsuz etki yaptığı açıktır. Ayrıca yaşının ilerlediği de düşünüldüğünde taht üzerinde hak iddia eden şehzadelerin mücadelesi şaşırtıcı değildir (Emecen, 2010). Şehzade Selim'in, Trabzon sancağında edindiği devlet tecrübesine güvendiği ve tahta çıkma hakkını kendinde gördüğü anlaşılmaktadır. Bu düşüncenin eyleme dönüşmesi II. Bayezid'in Şehzade Ahmed'i tahta geçirme fikri ile ilgili olmalı idi. Kırım Hanı Mengli Giray'ın Vezir Hadım Ali Paşa'ya gönderdiği mektupta; Şehzade Selim'in Trabzon sancağını kabul etmediği, ağabeyi Şehzade Ahmed'e verilen sancağın değerinde bir sancak talep ettiğini bildirmesi dikkat çekicidir (TS.MA.e, 814/6). Bu ifadeler Şehzade Selim'in, ağabeyi Şehzade Ahmed'in tahtın en güçlü adayı olduğunun, farkında olduğunu gösterdiği gibi yaklaşan taht mücadelesinin habercisidir. Dönemin kaynaklarında tahta çıkması düşünülen şehzadenin kim olduğu ile ilgili düşüncenin izlerini sürmek mümkündür. Bu bağlamda İbn Kemal'in Şehzade Ahmed'i ön plana çıkaran nitelendirmeleri dikkat çekicidir (İbn-i Kemal, 1997). Müellifin açıkça böyle bir tutum takınması Şehzade Ahmed'in tahta çıkacağı kanısının ne kadar yaygın ve kabullenir olduğunu göstermektedir. Matrakçı Nasuh ise Sultan Selim'i övme çabası ile eserini kaleme alsada Şehzade Ahmed'i çokça seven Sultanın oğlunu tahta geçirme amacından bahsetmektedir (Matrakçı Nasuh, 2015). Şehzade Abdullah'ın ölümü ile en büyük şehzade olan Ahmed, abisinin sancak beyliği yaptığı Amasya'da idareci oldu. Amasya, II. Bayezid'in de şehzadelğinde görev yaptığı sancaktı. İstanbul'a daha yakın olan Amasya'da sancak beyi olmak, taht mücadelesinde Şehzade Ahmed'e coğrafi bir avantaj sağladığı açıktır. Tüm bunlar Şehzade Selim'in, tahta çıkması beklenen kişinin Şehzade Ahmed olduğu kanısını güçlendirmiştir.

Dönemin ulaşım ve iletişim şartları düşünüldüğünde Trabzon sancağının merkeze uzak olması taht mücadelesinde coğrafi bir dezavantaj oluşturmaktaydı. Bu durum karşısında Şehzade Selim'in harekete geçtiği görülmektedir. Saltanat mücadelesini göze alan Şehzade Selim, babasına yazdığı mektupta sancağı ile ilgili imkanların kısıtlı oluşundan bahsetmektedir. Gürcistan ve doğu sınırlarında ortaya çıkan problemlere dikkat çekerken elindeki çok az imkanla düşman karşısında mücadele ettiğini vurgulamakta ve sınır boylarında sürekli mücadele etmekten yorulduğunu ifade etmektedir (TS.MA.e, 543, 6815, 850/38). Ayrıca bulunduğu bölgenin tarım potansiyelinin zayıf olmasının getirdiği zorluklardan bahsederken Anadolu'nun mahsulü bol yerlerinde idarecilik yapan

kardeşlerinin rahatlığına atıfta bulunmaktadır. Tüm bunlardan sonra babasının lütfunu esirgememesini isteyerek başka bir sancak talebini dile getirmektedir (TS.MA.e, 745/21). Şehzade Selim, oğlu Şehzade Süleyman ve kendisi için sancak talebinde bulunmuştur. Kırım Hanı Mengli Giray Han, vezir Hadım Ali Paşa'ya gönderdiği mektupta Şehzade Selim'in Trabzon sancağını kabul etmediğini kardeşi Şehzade Ahmed'e verilen sancak değerinde bir sancak talep ettiğini bildirmektedir. Bu talep bağlamında Şehzade Selim'e Semendire ve Saruhan sancak beyliği teklif edildiği anlaşılmaktadır. Şehzade Korkud, kız kardeşine yazdığı mektupta kardeşi Selim'e Saruhan sancağının verildiğinden bahsederken, kendisinin ihmal edildiğinden yakınmaktadır (TS.MA.e, 746/104). Veziriazam Koca Mustafa Paşa ise Sultan Bayezid'e gönderdiği arzda Şehzade Selim'in Semendire sancak beyliğini kabul ettiğini bildirilmektedir (TS.MA.e, 755/79). Fakat Kırım Hanı Mengli Giray'ın Sultan Bayezid'e gönderdiği arz dikkat çekicidir. Mengli Giray Han, Şehzade Selim'i padişaha karşı gelmemesi konusunda uyardığını buna rağmen Şehzade Selim'in Trabzon'a gitmeyeceğini söylediğini bildirmektedir. Ayrıca Şehzade Selim'im kardeşi Ahmed'e verilen sancaktan aşağı bir sancağı kabul etmeyeceğine dair isteğini de yinelemektedir. Sancak talebi üzerinden gelişen bu olayların dönemin siyasi şartlarıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bunun II. Bayezid'in oğulları arasında iktidar kavgasının hız kazandığı bir dönemde Şehzade Selim'in kendini ve mücadele fikrini takdim etme şekli olduğu da söylenebilir.

Şehzade Süleyman için talep edilen Şebinkarahisar ve Bolu sancakları da merkezden kabul görmedi. Kühü'l-ahbar'da, Şehzade Ahmed'in, kardeşinin taleplerinin gerçekleşmemesi için çalıştığı ifade edilmektedir (Kühü'l-Ahbar, 1997:932-933). Selim'in talebine cevaben Sultanönü Sancağı, Giresun, Kürtün veya Şiran sancaklarından birinin tevcih edilmesi buyruldu (TS.MA.E, 752/18). Şehzade Selim bu cevaba sert çıkarak adı geçen bölgenin imkansızlıklarından bahsetti ve bu tavrın kendisini zor durumda bırakmak için takınıldığını da ima etti (Tansel, 1969:260-261). Merkeze gönderdiği mektupta ferman buyrulmuş olsa bile bu sancakların uygun olmadığı Karahisar ya da Kefe sancağının daha uygun olacağını ifade etmektedir (TS.MA.e, 752/18). Kırım Hanı Mengli Giray'ın, Sultan II. Bayezid'e gönderdiği mektuptan Şehzade Süleyman'ın Trabzon'a tayin edildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu mektupta Şehzade Süleyman'ın, Şehzade Ahmed'in Anadolu'daki hareketlerinden dolayı Trabzon'dan Rumeli'ye tevcih edilmesi rica edilmektedir. Şehzade Ahmed ise bu konuda babasına gönderdiği mektuplarda Şehzade Selim'i isyancı olarak nitelendirmektedir. Ayrıca Şehzade Ahmed, kardeşini babasına karşı isyan etmekle itham ederken kendisini sadık olarak takdim etmektedir. Şehzade Selim'e Karahisar sancağının verilmesine karşı olduğuna dair açık bir tutum sergilemektedir (TS.MA.e, 566/32).

Tüm bu gelişmeler sonunda Şehzade Süleyman Kefe'ye, Şehzade Ahmed'in oğlu Murad ise Bolu'ya sancak beyi olarak görevlendirildi (Emecen, 2010:48). Bu durum Şehzade Selim'in taht için mücadele etme fikrinin pekişmesini sağladı. Nitekim sancak talebi ile ilgili isteklerinin kabul görmemesi kendisinin tahttan uzaklaştırılmak istendiği ve muhtemel mücadelesinin bertaraf edilmek istendiği düşüncesini desteklemekteydi. Dolayısı ile İstanbul'a daha yakın bir sancak talebi şehzadeler arasındaki mücadeleyi açığa vurmaya başladıkları bir süreç oldu. Bu süreçte taht mücadelesinde taraf olanların ise gizlenmeksizin hareket ettiği görülmektedir. Artık yaşlanmış olan II. Bayezid'in şehzadeleri arasında yaşanan taht kavgaları otorite boşluğundan yararlanan grupların isyanına da neden oldu. Ayrıca 1509'da İstanbul'da meydana gelen büyük deprem halk üzerinde karamsar bir hava da oluşturdu. Padişah Edirne'ye gitti ve hasta olduğu hatta hastalığının arttığı söylentileri de giderek yayıldı. Bu durum dönemin kaynaklarında öne çıkarılır ve olumsuz bir hava aktarılır. Bir kurtarıcının beklendiği havası özellikle Selimnâmelerde öne çıkan bir eğilimdir. Selimnâme olarak adlandırılan kaynak grubunda yaşlanmış bir padişah portresi çizilmektedir. II. Bayezid'in yaşanan sorunlara bir çözüm bulamadığının anlatıldığı kaynaklarda oğullarından güçlü olanın, ki bunu Şehzade Selim olarak nitelendirirler, başa geçmesi gerektiğini vurgularlar. Selim'in

padişahlığı sırasında yazılan bu eserlerin tavrının, Selim'in meşru bir tahtta oturduğunu söylemek olduğu açıktır.

Şehzadeler arasında taht kavgası yaşandığı bu dönemde Anadolu üzerinde etkili olan Safevi propagandası hız kazandı. Konargöçerleri tarafına çekme amacıyla olan Safevi siyaseti Şehzade Selim'in yakından takip ettiği gelişmeler içerisinde en önemlisi idi. Bu sırada Şah Kulu Baba Tekeli İsyanı II. Bayezid'in otoritesini sağlamakta zorlandığını da açıkça gösterdi (Emecen, 2010:25-27). Böylece Şehzade Selim'in taht mücadelesinde önünü açan gelişmeler de ortaya çıkmaya başladı. Şah İsmail karşısında alternatif olarak Şehzade Selim'in öne çıktığı kaynaklarda aktarılır. Celalzâde Mustafa Çelebi, bu düşüncenin varlığını kanıtlayacak bir ifadeyi kaydeder; “*Yürü Sultan Selim meydan senindir*” (Celalzâde Mustafa Çelebi, 1990:61). Tüm bu gelişmeler yaşanırken Şehzade Selim Gürcüler ve Şah İsmail'e yönelik politikaları ile öne çıktı. Gaza çevrelerinde etkili olması muhtemel bir propaganda ile gaza bayrağının öncüsü olarak takdim ediliyordu. Dolayısı ile uç kültürü ile yetişen unsurlar arasında da taraftar bulmaya başladı. Bu durum Şehzade Selim ile Malkoçoğulları ve diğer uç beyleri arasında gelişen iş birliğinin de temelini atmış olabilirdi.

Şehzade Ahmed'in padişah olacağı söylentisi Selim'i harekete geçirdi. Şehzade Selim oğlu Süleyman'a verilen Kefe Sancağına gitti. Bu durumun devletin merkezinde ve taht için mücadele eden diğer şehzadeler arasında, özellikle Şehzade Ahmed tarafından hoş karşılanmadığı açıktır (TS.MA.e, 566/16). Şehzade Ahmed'in lalasına gönderdiği mektupta kardeşi Selim'in isyan ederek Rumeli'ye geçtiği ve kendisinin babası hayatta olduğu müddetçe tahtta gözünün olmadığını ifade ederken, izin verilirse kardeşinin hakkından gelebileceğini yazmaktadır (TS.MA.e, 566/16, 756/105). Fakat dönemin şartlarının bu mücadelede etkili olduğu anlaşılmaktadır. Şehzade Ahmed'in yine lalasına gönderdiği mektupta kardeşi Selim'in isyanının bastırılmak için babasından izin aldığı fakat şu sıralar bunun zamanı olmadığını belirterek vaz geçtiğini bildirmesi durumu açıklamaktadır (TS.MA.e, 566/15).

Selim'in taht mücadelesinin başlangıcı olarak Kefe'yi tercih etmesi rastgele bir seçim değildi. Öncelikle oğlu Süleyman'ın ve akrabalık bağı olan Kırım Hanlığı'nın askeri gücünden yararlanmak istediği söylenebilir. Nitekim Kırım Hanı Mengli Giray'ın Şehzade Selim'in ve oğlu Süleyman'ın sancak talepleriyle ilgili olarak İstanbul'a gönderdiği mektuplar, Şehzade Selim'i desteklediğini açıkça göstermektedir. Şehzade Selim'in hareketlerini izleyen Yahya Paşazade Bali Bey'in adamı, Selim'in yüz parça gemi ile Sarıyer'e geldiğini, Kırım Hanı'nın bin Kazak askeri verdiğini ve Kili'de toplandıklarını bildirmektedir (TS.MA.e, 881/13). Bu bilgi bize Şehzade Selim ile Kırım Hanı arasındaki bağı daha iyi anlaşılmasında somut bir değerlendirme yapma imkanı sunmaktadır. Şehzade Selim'in Rumeli coğrafyasına geçmesinin nedenlerinden biri de uç beylerinin desteğini almaktı. Rumeli'den tahtı ele geçirmek için İstanbul'a hareket ettiğinde faaliyet sahası diğer kıtada olan Şehzade Ahmed'in kuvvetleri ile karşı karşıya gelme olasılığı da azalıyordu. Ayrıca coğrafi olarak doğal bir engel oluşturan İstanbul Boğazı'nı geçmek zorunda kalmaması da göz ardı edilemeyecek bir avantajdı. Şehzade Selim'in Kefe'ye geçmek için Anadolu'da Şah Kulu İsyanı'nın şiddetlendiği bir zaman dilimini tercih etmesi de tesadüfi değildi. Bu isyana karşı ciddi bir mücadele veren Şehzade Ahmed'in kendisine karşı muhtemel hareketinin önüne geçmek niyetinde olduğu söylenebilir. Nitekim Şehzade Ahmed'in yazdığı mektuplarda, onun bu isyanla ne kadar meşgul olduğu ve kardeşi Selim'e karşı mücadele edecek durumda olmadığı anlaşılmaktadır (TS.MA.e, 566/13,14,15). Şehzade Selim, Rumeli'ye geçerek Anadolu'da ortaya çıkan karışıklıklardan da uzak kalmış ve askeri/siyasi gücünü sadece taht yolundaki mücadelesi için kullanmıştır. Şehzade Selim, Kefe üzerinden babasına ve veziriazama mektuplar göndererek devletin içinde bulunduğu durumdan vezirleri sorumlu tutmaktaydı. Bu suçlamaların, Şehzade Ahmed'in taht yolundaki mücadelesinde devlet adamları arsasında taraftarlarının çoğalmasına neden olduğu düşünülebilir. Selim'in babası ve onun civarındaki devlet adamlarını sert şekilde eleştiren tutumu, Şehzade Ahmed'in padişahlığını destekleyen bu grubu Ahmed'in etrafında

toplanmaya yöneltti. Fakat Selim'in Trabzon üzerinden Safevi ve Gürcülere yönelik güçlü ve kararlı askeri duruşu ve başarılı mücadelesi padişah ile arası açık olan iki gücü; yeniçerilerin ve Rumeli uç beylerinin desteğini almasına neden oldu (TS.MA.e, 812/27).

3. Şehzade Selim'in Taht Mücadelesinde Malkoçoğullarının Rolü

Şehzade Selim ve Ahmed arasında yaşanan taht mücadelesinde taraf olan devlet adamları ve askeri gücü olan grupları tespit etmek mümkündür. Bu makalenin amacı bu taraflardan biri olan ve Rumeli'de faaliyet gösteren akıncı ailelerinden Malkoçoğulları'nın üstlendiği rolü tespit etmektir. Nitekim uç beylerinin gücünden yararlanmak isteyen sadece Şehzade Selim değildir.

1509'da İstanbul'da büyük bir deprem meydana gelmişti ve padişah bu sebeple Edirne'de ikamet etmeye başlamıştı. Sultanın Edirne'ye geçiş sebebinin, deprem dışında, İstanbul merkezde yeniçeri varlığının üstünlüğü olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim yeniçeriler, II. Bayezid'in tahta geçişi sırasında ve saltanatının ilk yıllarından itibaren taht üzerinde bir baskı unsuru haline gelmişlerdi, dolayısı ile II. Bayezid için devlet adamları ve askerleri arasında en güvendiği grup olduklarını söylemek zordur. II. Mehmed'in 1477'de vezir yaptığı Karamanî Mehmed Paşa, ki Türk kökenli bir vezirdi, II. Bayezid'in tahta çıkışı sırasında yeniçeriler tarafından öldürüldü ve İstanbul da yağmalandı. Yeniçeriler, vezirlik makamına ve diğer üst düzey devlet görevlilerine kul kökenlilerin getirilmesini istiyorlardı. Bu baskıya rağmen II. Bayezid, Şehzade Cem'in takibinde gevşek davrandığı şüphesi ile döneminin güçlü veziri olan Gedik Ahmed Paşa'nın katledilmesine hükmetti. Yeniçerilerin tepkilerinden çekinen Sultan ve bazı devlet adamları Gedik Ahmed Paşa'nın katledilmesi yerine hapsedilmesine karar verdi. Bunun üzerine yeniçeriler sarayı bastı ve Sultan Bayezid Gedik Ahmed Paşa'yı serbest bırakmak zorunda kaldı. Bu durum Sultan Bayezid ile yeniçeriler arasında güvensizliği arttırdı. İstanbul'da amacına ulaşamayan Padişah 1483'te Edirne'ye geçerek vezirler, beylerbeyleri ve uç beylerinin de olduğu bir toplantı düzenledi. Bu toplantıdan hemen sonra gaza merkezi olarak anılan Edirne'de uç beylerinden aldığı destek ile Gedik Ahmed Paşa'yı idam ettirdi. Bu olayın ardından tahta çıkışı sırasında Karamanî Mehmed Paşa'nın öldürülmesinde ve İstanbul'un yağmalanmasından sorumlu olan yeniçeri ağalarını tespit etti. Bunların bir kısmını idam ettirirken bir kısmını da taşraya gönderdi (Karadeniz, 2015: 359-364). Tüm bu olaylar Sultan Bayezid ile yeniçeriler arasında bir husumete ve güven problemine neden oldu. Dolayısı ile kendisine ve Şehzade Ahmed'e karşı Şehzade Selim'i destekleyen yeniçerilerden tahtını korumak için bir kez daha gaza merkezi olarak algılanan Edirne'ye giderek uç beyleri ve akıncıların desteğini sağlamayı amaçladı. Fakat Kefe'de oğlunun yanında bulunan Selim'in Edirne'deki padişah üzerine bir hamle yapma ihtimali, Bayezid'i harekete geçirdi. Uç beylerinin desteğini almak düşüncesi ve Selim'in Edirne üzerine yürüme ihtimali üzerine, padişahı ve şehri korumak amacı ile uç beyleri Edirne'ye çağrıldı. Uç beylerine mal ve makam gibi vaatler ile Selim'in halledilmesi ve Şehzade Ahmed'in desteklenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bunun farkında olan Selim Kefe'de bulunduğu sırada bazı Rumeli uç beyleri ile görüşerek onların desteğini almaya çalıştı ve bazıları ile de anlaştı. Kırım Hanı'ndan aldığı askeri güçle Rumeli'ye geçti. Jorga Rumeli uç beyi ailelerinden Malkoçoğulları'na mensup bir beyin Selim'in yanına geldiğini belirtir (Jorga, 2005:263). Jorga'nın verdiği bilgi dikkate alınırsa Şehzade Selim'in Malkoçoğlu Ailesi'nden hangi bey ile görüştüğü ya da bu görüşmenin gerçek olup olmadığı aydınlatılmaya muhtaçtır. Bunun için eldeki bilgilerin analizine ihtiyaç duyulmaktadır.

Malkoçoğlu Bali Bey, ki kendisi adı geçen ailenin en meşhur üyelerinden biridir, II. Bayezid tarafından uç beyleri arasında ön plana çıkarılmış ve büyük akınlarda bulunarak akıncılar arasındaki saygınlığını arttırmıştı. Dolayısı ile Şehzade Selim'in görüştüğü kişi olabilirdi. Fakat Bali Bey'in vefatından dolayı çocuklarına gönderilen taziye ile ilgili kayıt, ki Hicri 2 Rebiülahir

909/4 Eylül 1503 tarihlidir, 4 Eylül 1503 tarihinden hemen önce öldüğünü göstermektedir (Atatürk Kitaplığı, MC_YZ_O0071, v.14; Kayapınar, 2009:108). Bu kayıt dikkate alındığında Şehzade Selim'in Malkoçoğlu Ailesi'nden görüştüğü beyin Malkoçoğlu Bali Bey olamadığı açıktır. Nitekim II. Bayezid'in Edirne'ye geçişi 1509'daki büyük İstanbul depreminden sonradır ve Şehzade Selim bu tarihten sonra Rumeli'ye geçmiştir. O halde Şehzade Selim Malkoçoğlu Ailesi'ne mensup hangi bey ile görüşmüştü. Bu kişi Malkoçoğlu Bali Bey'in oğullarından Tur Ali Bey ya da Ali Bey olabilirdi. Ayrıca Bali Bey'in faaliyet gösterdiği saha, Şehzade Selim'in harekete geçtiği saha ile örtüşmektedir. Bali Bey Semendire, Alaca Hisar, Ak Kirman, Kili ve Silistre sancak beyi olarak görev yapmıştı. Karaboğdan'a yapılan akınlarda da yukarıda adı geçen oğulları akına katılan kişiler arasında kaydedilmekteydi. Buna binaen oğullarının da babası ile ortak faaliyetlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Şehzade Selim, Kefe sancak beyi olan oğlu Süleyman'ın yanına geldiğinde kendilerine en yakın bölge Malkoçoğlu Ailesi'nin faaliyet sahası idi. Fakat Malkoçoğlu Bali Bey öldükten sonra oğullarının herhangi bir sancak beyliği görevini yürütüp yürütmediklerini söylemek zordur (TS.MA.e, 756/31). Şah İsmail ile gerçekleşen mücadelede şehit olan bu beyler Silistre Sancak Beyi Tur Ali Bey ve Sofya Sancak beyi Ali Bey olarak kaydedilmiştir. Bu görevlendirme babaları öldükten sonra Sultan II. Bayezid'in emri ile gerçekleşmiş olabileceği gibi Şehzade Selim'in taht mücadelesinde verdikleri desteğin karşılığı da olabilirdi. Nitekim Selim tahta geçtikten sonra Malkoçoğlu Tur Ali Bey, Şehzade Ahmed'i takip etmekle görevlendirildi. Bu durum Sultan Selim'in Malkoçoğlu Ailesi'ne mensup beylere olan güveni ile açıklanabilir. Tahta çıkarken çetin bir mücadele veren Sultan Selim'in saltanatının hemen başında herhangi birine güvenebileceğini söylemek zordur. Malkoçoğlu Tur Ali Bey'e itimat edilmesinin nedeni Sultanın taht mücadelesi sırasında gösterdikleri bağlılıkla doğru orantılı olduğu anlaşılmaktadır.

Topkapı Sarayı Arşivi'nde bulunan H.29.12.917 tarihli bir belge Şehzade Selim, Kefe'ye gittiğinde kendisini karşılayan Rumeli Beylerinin kimler olduğunu kaydetmektedir (TS.MA,d, 5374). Belgede, "*Kefeden bile gelenler bunlardır*" ve "*Akkirmandan berü istikbale gelenler, bunlardır*" şeklinde atılan iki başlık altında isimler ve bu isimlere ait zeamet ve tımar gelirleri belirtilmiştir. Akkirman'dan beri gelenler arasında Malkoçoğlu'nun voyvadası zikredilir. Bunun dışında Gümlü oğlu İskender Bey, Yahya Paşa oğlu Mehmed Bey, Turhan Bey oğlu Hızır Bey isimleri dönemin önemli Rumeli uç beyleri olarak dikkat çekmektedir. Bu belge Rumeli uç beylerinin ve Malkoçoğulları'nın Şehzade Selim ile olan bağını açıkça ifade etmektedir. Söz konusu belgeden hareketle Şehzade Selim'in Malkoçoğlu Ailesi'ne mensup beylerden biri ile görüşüp görüşmediğini söylemek zor olsa da bu ailenin hizmetinde bir görevlinin varlığı iki taraf arasındaki bağı ortaya koymaktadır.

Malkoçoğlu Ailesi'nin desteğini aldığı açık olan Selim, babası ile görüşmek istese de bu görüşme gerçekleşmedi. Gelibolulu Âlî, Rumeli uç beylerinin taraflar arasında savaşı önlemek için sarf ettikleri çabaya atıfta bulunmaktadır. İki tarafa sulh önerdikleri ve bunun için hayra yönelik sözler söylediklerini belirtmektedir. Anlaşmanın gerçekleşmesi için çaba sarf eden Rumeli uç beyleri Şehzade Selim'e haber göndererek babası ile bu kez görüşmesinin mümkün olmadığı, Şehzade Ahmed'in tahta çıkacağı söylemlerinin dedikodu olduğu, Sultan Bayezid hayatta olduğu sürece tahtın sahibi olduğunu ve onun ölümünden sonrasının da Allah'ın takdiri olduğunu söyleyip kendisine Rumeli'de sancak verileceğini söylediler (Gelibolulu Âlî, yıl: 940). II. Bayezid de devlet adamları ile yaptığı toplantıda Semendire buna ek olarak Alacahisar ve İzvornik veya Vidin sancaklarının beratını Selim'e gönderdi (Gelibolulu Âlî, 1997: 940; Hoca Sadettin,1979:61) .

Solakzâde'nin aktarımı Rumeli uç beylerinin bu iç savaşa engel olmak için hareket ettiklerini göstermektedir; "*iki tarafın birbirine karşı sağlam bağlandığı sırada, Rumeli beyleri, hiçbir surette cenge rıza vermediler. İki tarafın sulh yapmasını, rica ettiler*" diye kaydeder (Solakzade, 1989: 443). Bunun sebebi Rumeli uç beylerinin Şehzade Selim tahta çıktığı takdirde onu destekleyen yeniçerilerin merkezde olan güçlerinin arttırmasından duyulan endişe olması

mümkün görünmektedir. Kaynakların kaydettiği bu çaba içerisinde Malkoçoğlu Ailesi'nin olup olmadığını söylemek zordur.

Sultan Selim, Şehzade Ahmed taraftarı devlet adamlarına güvenmediği için kendisine vaat edilen sancaklara gitmedi. Kendisini destekleyen Rumeli ümerasını Semendire'ye gönderdi. Mücadeleden vazgeçmedi ve Rumeli'de kendini güçlendirecek adımları atmaya başladı. Edirne'ye giden yolları üzerindeki müstahkem mevkiileri ve yerleşim yerlerini ele geçirdi. Zağra civarında oturdu. Rumeli'deki askeri gücünü arttırmak için nameler göndererek subaşı, tovicı, akıncı ve yiğitleri ulufe ve tımar vaat ederek yanına çağırdı. Rumeli'deki gümüş ve altın madenlerini müsadere ettiği gibi vergi gelirlerine de el koydu. Böylece Rumeli'yi kendi hükmü altına aldı (Gelibolulu Âlî, 1997: 940). Rumeli'deki faaliyetlerinde uç beyleri ve de Malkoçoğulları'ndan siyasi ve askeri destek aldığı söylenebilir. Selim'in Rumeli'de güç kazanması Şehzade Ahmed taraftarı devlet adamlarını harekete geçirdi. II. Bayezid'i İstanbul'a davet ettiler ki Rumeli uç beylerinin de padişah ile başkente gelmesini istediler. Rumeli uç beyleri Bayezid ile İstanbul'a harekete geçti, Selim babasının Ahmed'i tahta çıkarmak için hareket ettiğini öğrendiğinde babasının peşinden İstanbul'a yola çıktı. İki taraf arasında Çorlu'da meydana gelen savaşta askeri gücü ağırlıklı olarak yeniçerilerden oluşan II. Bayezid Selim'i yenilgiye uğrattı. Geride kalan askerlerinden birini serdar tayin eden Selim deniz yolu ile Kefe'ye geçti.

II. Bayezid'in Rumeli beylerini yanına çağırarak Şehzade Ahmed'e tekrar biat ettirdiği görülmektedir. Kışı İstanbul'da geçiren Rumeli uç beyleri ve diğer Rumeli askerleri Şehzade Ahmed tahta oturana kadar İstanbul'da tutulma niyetinde idiler (Hoca Sadettin, 1979: 35-41,73). Bunun sebebinin Rumeli'deki Selim'in yanında hareket etmelerinden çekinilmesi olduğu açıktır. Şehzade Ahmed'in tahta çıkarılmak için harekete geçildiği dönemde Rumeli uç beylerinin sık sık Ahmed'e biat ettirilmesi ve kendilerine hediyeler verilmesi onların Selim taraftarı oldukları kanısı ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Malkoçoğulları'nın bu süreçte Rumeli'de Şehzade Selim yanında hareket ettikleri düşünülebilir. Bunun en önemli göstergesi Tur Ali Bey'in Şehzade Selim tahta çıktıktan sonra güvendiği adamlar arasında yer almasıdır. Yeniçerilerin Şehzade Selim taraftarı olduğunun bilindiği dikkate alınırsa Rumeli uç beylerinin Şehzade Ahmed'in taht mücadelesinde de bir denge unsuru olarak yer aldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Şehzade Ahmed'i değil Selim'i Bayezid'den sonra tahta görmek isteyen yeniçeriler bu plan üzerine harekete geçerek Şehzade Ahmed taraftarı devlet adamlarının konaklarını basarak, yağmaladılar ve öldürmek kastı ile hareket ettiler. Şehzade Ahmed ise bu sırada Üsküdar'a varmıştı ve onun geçişini engellemek için iskelelerde kontrolü ele geçiren yeniçerilerin varlığı nedeni ile içeriye doğru çekilmek zorunda kaldı (Emecen, 2010: 61-62).

II. Bayezid'in huzuruna çıkan yeniçeriler kendisi hayatta olduğu sürece ona bağlıklarını bildirmekle birlikte tahta Selim'i görmek istediklerini belirttiler. II. Bayezid bu sebeplerle oğlu Selim lehine tahttan çekilme kararı aldı. İstanbul'a davet edilen Şehzade Selim 24 Nisan 1512'de Osmanlı Devleti'nin yeni padişahı olarak tahta oturdu. Böylece tahta istedikleri padişahı geçiren gücün artık yeniçeriler olduğu açıkça görüldü. Rumeli uç beyleri bu güçlerini kaybettiklerini bir kez daha anladılar. Selim padişah olduğunda kutlamalar için uç beylerini davet etmişti.

Sultan Selim tahta çıktığında kardeşlerinin varlığını bir tehdit olarak algıyordu. Dolayısı ile Şehzade Korkut ve Ahmed'in bertaraf edilmesini en önemli mesele olarak görüyordu. Kardeşi Korkut tahta çıkan Selim ile anlaşarak görev yaptığı sancağı Manisa'ya dönmüştü. Hatta Şehzade Korkut Selim'in cülusunu kutladı, buna rağmen Sultan Selim, onun varlığından rahatsızdı (TS.MA.e, 750/60). Sultan Selim'in tahta çıkışı sırasında çetin bir mücadele içine girdiği Şehzade Ahmed ise Konya'ya çekilerek saltanat iddiasını devam ettirmekte idi. Etraftaki beylere ve bölgenin ileri gelenlerine fermanlar göndererek kendisine itaat etmelerini ve asker göndermelerini talep ediyordu (TS.MA.e, 566/5, 10, 22, 23, 25, 26, 27). Ayrıca Şehzade Ahmed'in bu mücadelesinde halen merkezdeki bazı devlet adamları tarafından desteklendiği hatta İstanbul üzerine harekete

geçme planları yaptığı görülmektedir (TS.MA.e, 566/21, 29). Sultan Selim'in, Şehzade Ahmed'e karşı sürdürdüğü mücadelede Malkoçoğlu beylerine güvendiği anlaşılmaktadır. Nitekim Şehzade Ahmed'in peşine taktığı Malkoçoğlu Tur Ali Bey sadık ve emektar olarak nitelendirilmekte idi (TS.MA.e, 754/15; 756/2; 759/51).

Dönemin en önemli kaynaklarından olan Selimnâme yazarlarından olan Birgili Mevlana Muhyi, Yavuz Sultan Selim ile Malkoçoğlu Tur Ali Bey arasında geçtiği var sayılan olaylar ve konuşmalardan bahsetmektedir; kardeşi Ahmed'in yakalanmasını emreden Yavuz Sultan Selim, Tur Ali Bey'i görevlendirdi. Yavuz Sultan Selim bunun için bir emirname yazdırdı. Fakat Şehzade Ahmed'in yakalanmasını emreden bu belge Şehzade Ahmed taraftarı olduğu anlaşılan vezir Mustafa Paşa tarafından, muhtevası değiştirilerek Tur Ali Bey'e gönderildi. Vezir Mustafa Paşa, Yavuz Sultan Selim'in mührünü kullanarak, onun ağzından Şehzade Ahmed'e dokunulmamasını emreden bir name gönderdi. Bu nameyi okuyan Tur Ali Bey'in şaşırıldığı anlaşılmaktadır. Muhyi bu şaşkınlığı ifade ederken "*Acepledi, ta'accup itdi, Bana tut getir diyü emr itmişdi*" şeklinde Tur Ali Bey'in düşüncesini seslendirmektedir ve bu nameye bir anlam veremediğini eklemektedir. Yazar, vezir Mustafa Paşa'nın Tur Ali Bey'i ikna etmek için bu nameyi yirmi kez gönderdiğini vurgulamaktadır. Burada Tur Ali Bey'in seslendirilen düşünceleri ve namenin birden fazla kendisine gönderildiği dikkate alındığında Şehzade Ahmed'in yakalanması için Yavuz Sultan Selim ile Tur Ali Bey'in yüz yüze bir görüşme gerçekleştirdiği söylenebilir. Tur Ali Bey'in Şehzade Ahmed'e dokunulmamasını emreden nameye bu kadar şaşırması ve ikna olmasının zor olduğunun vezir Mustafa Paşa tarafından da biliniyor olması da önemli bir ayrıntıdır. Bu bilgi bize Yavuz Sultan Selim ile Tur Ali Bey arasında birbirini iyi tanıyan bir ilişkinin profilini çizer. Vezir Mustafa Paşa'nın gönderdiği nameyi dikkate alan Tur Ali Bey, Şehzade Ahmed'in peşine düşmedi. Zaman ilerlemesine rağmen Tur Ali Bey'in Şehzade Ahmed'i yakalayamaması üzerine Yavuz Sultan Selim harekete geçti. Vezir Mustafa Paşa'nın gönderdiği namelerden haberdar olan Sultan, Tur Ali Bey'e yeni bir name gönderdi; "*Yâ Tur Ali, namem vardığı saat bir an durmayıp karındaşım Ahmed'in ardınca varıp tutmak cehdin edesin. Lalam Mustafa vezirin mektubuna amel eylemeyesin*" demiş. Muhyi; Tur Ali Bey'in bunun üzerine emrindeki on iki bin askerle harekete geçtiğini kaydetmektedir fakat Tur Ali Bey, Şehzade Ahmed'i yakalayamamıştır. Yavuz Sultan Selim'e bir name gönderen Tur Ali Bey, durumu anlattıktan sonra soğuk kış şartlarında birçok adamını kaybettiğinden şikâyet etmiştir. Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim bir adam göndererek, Tur Ali Bey'i İstanbul'a geri çağırmıştır. İstanbul'da gerçekleşen görüşmede Tur Ali Bey, Sultanın elini öpmüş, karşısına oturarak durumu anlatmıştır. Vezir Mustafa Paşa'nın yazdığı nameleri göstererek Şehzade Ahmed'i yakalayamamasının sebebini açıklamıştır. Bunun üzerine vezir Mustafa Paşa'nın Şehzade Ahmed taraftarı olduğu anlaşılmıştır. Muhyi, Tur Ali Bey'in ve adamlarının ödüllendirildiğini aktarmaktadır; "*Tur Ali'ye bir ağır hilat giydirdiler ve akçeler bağışladılar ve has adamlarına hilat giydirdiler ve baki çerisine biner akçe bahşiş verdiler...*" (Albayrak Sak, 2017: 36).

Muhyi, Tur Ali Bey'in emrindeki askerlerin sayısı on iki bin olarak vermektedir. Bu bilginin ne kadar doğru olduğu tartışılır olsa da, bu uç beyinin emrindeki askerlerin Yavuz Sultan Selim'in tahtını sağlamlaştırma çabasının dışında taht mücadelesi sırasında da önemli bir etki yarattığı açıktır. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında Yavuz Sultan Selim'in tahtını korumada Malkoçoğlu Tur Ali Bey'e güvendiği fikirlerine ve sözüne de itimat ettiği anlaşılmaktadır.

4. Sonuç

Osmanlı Tarihi'nde "Yavuz" lakabı ile ünlünen I. Selim kısa süren saltanatına rağmen kazandığı başarılar ile dikkat çeken bir padişah oldu. İzlediği cesur, atak ve kararlı siyasetin daha şehzadelik yıllarında onu ön plana çıkardığı açıktır. Uzun yıllar Trabzon sancak beyliği yapan Şehzade Selim, Gürcü Prenslükler ve Osmanlı Devleti'nin Anadolu'nun doğusundaki varlığını tehdit eden Şah İsmail tehlikesine karşın aktif bir siyaset izledi. Devletin varlığını tehdit eden bu

unsurlara karşı kazandığı başarılar, onun gazi çevreler arasında prestij kazanmasına neden oldu. Şehzade Ahmed'e karşı giriştiği taht mücadelesinde çeşitli çevrelerce desteklendi. Özellikle Rumeli'ye geçişi ile gaza kavramının Osmanlı Tarihi'ndeki en önemli temsilcileri olan Rumeli uç beyleri ile irtibata geçti. Şehzade Selim Rumeli'ye geçtiğinde kendisini karşılayan uç beylerinin adı Topkapı Sarayı evrakı arasında yer almaktadır. Söz konusu belgede Malkoçoğulları'nın voyvadasının diğer Rumeli uç beyleri arasında kaydedilmesi Şehzade Selim'in taht mücadelesinde adı geçen aile ile olan bağını somut olarak tespit etme imkânı vermektedir. Bu belge Şehzade Selim'in daha Rumeli'ye geçmeden geleceğinden haberdar olduğunu, uç beyleri/aileleri ile irtibata geçildiğinin de ayrı bir göstergesidir. Söz konusu bağın kurulmasında Yavuz Sultan Selim'in oğlu ve Kefe sancak beyi olan Şehzade Süleyman'ın etkin bir rol üstlendiği söylenebilir.

II. Bayezid'in tahttan inişi ve Yavuz'un tahtta çıkış sürecinde Rumeli uç beyleri bir denge unsuru oldular. Bayezid'in oğulları arasındaki taht mücadelesinde özellikle Selim ve Ahmed arasında yaşanan çetin mücadelede taraf oldular. Her iki tarafın tahta geçmek için yaptığı planlarda dengeleri değiştirecek bir unsur olarak algılandılar. Rumeli uç beylerinden Malkoçoğulları sadece tahta çıkış sürecinde değil, tahtını koruma çabalarında da Sultan Selim'in güvendiği bir güç olarak yer aldılar. Şehzadeliğinden itibaren Sultan Selim'in devletin varlığı için büyük bir tehdit olarak algıladığı Şah İsmail'e karşı girişilen savaşta da ön saflarda savaşarak şehit oldular.

Kaynakça

Atatürk Kitaplığı, MC_Yz_00071, v.14, 68.

Topkapı Sarayı Arşiv Müzesi: TS.MA.d, 5374.

Topkapı Sarayı Arşiv Müzesi: TS.MA.e, 543; 566/5, 10, 12,13, 15, 16, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 29, 32; 745/21; 746/104; 750/60; 752/18; 754/15; 755/79; 756/2, 31, 105; 759/51; 812/27; 814/6; 858/67; 881/13; 6815, 850/38.

Albayrak Sak, V. (2017). Selimnâmelerde Yavuz Sultan Selim'in Tahta Geçişi, *Turkish Studies*, Volume 12/16, s.25-52.

Celalzâde Mustafa (1990). *Selimnâme*, nşr. A. Uğur-M. Çuhadar, Ankara.

Emecen, F. ve Şahin, İ. (1994). *Osmanlılarda Divan Bürokrasi Ahkam: II. Bayezid Dönemine Ait 906/1501 tarihli Ahkam Defteri*, İstanbul.

Emecen, F. (2009). *Selim I, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 36*, İstanbul, s.407-414.

----- (Ekim 2010). *Yavuz Sultan Selim, Yitik Hazine Yayınları*, İstanbul.

Ercan, Y. (2002). *Yavuz Sultan Selim, Türkler, IX*, Ankara, s.421-445.

Evliya Çelebi (2006). *Seyahatnâmesi*, nşr. S.A. Kahraman-Y. Dağlı-R. Dankoff, Cilt:I, İstanbul.

Gelibolulu Âlî (1997). *Kitâbü't-târîh-i Kühü'l-ahbâr.*, haz. Ahmet Uğur ve diğerleri, C.I, Kayseri.

Hoca Sadeddin (1280). *Tâcü't – tevârih*, İstanbul.

Hoca Sadettin Efendi (1979). *Tacü't-Tevârih Cilt IV* (haz. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları/301 Başvuru Kitapları Dizisi/5.

İbn Kemal (1988). *Tevârih-i Âlî Osman VIII. Defter* (Transkripsiyon), hazırlayan Ahmet Uğur, TTK, Ankara.

İdris-i Bitlisi (2001). *Selim Şah-name*, tercüme: H. Kırlangıç, Ankara.

- İshak Çelebi (1998). Selimnâme, haz.B. Keskin (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.
- Jorga, N. (2005). Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Çev. Nilüfer Epçeli, C.I, C.II, İstanbul.
- Karadeniz, H. B. (2015). Osmanlılar ve Rumeli Uç Beyleri-Merkez ve Uç-, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Kayapınar, L. (2009). Malkoçoğlu Bali Bey Vakfı ve Bayezid Baba Âsitânesi, Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, s.105-115.
- Kırzioğlu, F. (1993). Osmanlıların Kafkas-Ellerini Fethi (1451-1590), Ankara.
- Matrakçı Nasuh (2015). Tarih-i Sultan Bayezid, Sultan II. Bayezid'in Tarihi, Hazırlayan: Reha Bilge, Klasik Türkçeden Aktaran Mertol Tulum, Arvana Yayınları, İstanbul.
- Solak, İ. ve Kurtboğan, D. (Ekim 2020). Yavuz Sultan Selim'in Taht Mücadelesi, Tarih Okulu Dergisi, Yıl 13, Sayı XLVIII, ss.3032-3061.
- Solazkâde (1989). Solak-zâde Tarihi, Haz.Vahid Çabuk, C.I, Ankara.
- Söylemez, F. (2012). Yavuz sultan Selim'in Taht Mücadelesi, Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, Sayı:33, ss.63-86.
- Tansel S. (1969). Yavuz Sultan Selim, Ankara.
- Uluçay, Ç. (1954). Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu, Tarih Dergisi, Cilt 6, sayı 9, ss.53-90.
- (1954). Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu, Tarih Dergisi, Cilt 7, sayı 10, ss.117-142. ;
- (1956). Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu Tarih Dergisi, Cilt 8, sayı.11-12, ss.185-200.